

Staatsexamen VMBO BB
2026

tijdvak 1
donderdag 7 mei
13.30 – 14.30 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

Voor dit examen zijn maximaal 41 punten te behalen.
Het examen bestaat uit 38 vragen.

Bij deze opgave hoort een antwoordblad.

Beantwoord alle vragen op het antwoordblad.

- 1p 1 Welke krantenkop gaat over een maatschappelijk probleem?
A 'Alle wedstrijden in het amateurvoetbal zijn zondag afgelast.'
B 'De fatbike zorgt voor steeds meer hersenletsel onder jongeren.'
C 'Het gemeentehuis van Almere kampt met een muizenplaag.'
- 1p 2 Wat betekent het begrip socialisatie?
A het aanleren van normen en waarden van de samenleving
B het buitensluiten van mensen op basis van bepaalde kenmerken
C het herkennen van bepaalde kenmerken van jezelf bij de ander
- 1p 3 Een politicus zegt: "Ik vind dat mensen en organisaties zelf verantwoordelijkheid moeten dragen en dat de overheid ondersteunt waar dat nodig is." Over welke politieke stroming gaat deze uitspraak?
A christendemocratische stroming
B ecologische stroming
C rechts-extremistische stroming
- 1p 4 Hoe wordt de plaats die iemand inneemt in de samenleving genoemd?
A individueel belang
B maatschappelijke positie
C plaatsgebonden regel
- 1p 5 Het parlement bestaat uit:
A de Eerste Kamer en de Tweede Kamer
B het kabinet en de regering
C ministers en staatssecretarissen
- 1p 6 Wat is naast de wetgevende taak de andere hoofdtaak van het parlement?
A het controleren van de regering
B het organiseren van verkiezingen
C het uitvoeren van wetten
- 1p 7 Als in een samenleving niet iedereen dezelfde kansen krijgt, is er sprake van:
A collectieve belangen
B selectieve waarneming
C sociale ongelijkheid
- 1p 8 Wat zijn ongeschreven regels?
A Afspraken die door de politie op straat worden gecontroleerd.
B Gedragsregels die niet vastliggen, maar wel worden nageleefd.
C Verkeersregels die iedere weggebruiker moet kennen.

- 1p **9** Wat is de functie van de Eerste Kamer? De Eerste Kamer:
- A** bereidt wetsvoorstellen voor die naar de Tweede Kamer gaan.
  - B** ondersteunt de ministers die de wetten moeten uitvoeren.
  - C** stemt over wetsvoorstellen nadat de Tweede Kamer dit heeft gedaan.
- 1p **10** Hoeveel zetels heeft de Tweede Kamer?
- A** 76
  - B** 150
  - C** 225
- 1p **11** Op landelijk niveau worden de wetten uitgevoerd door ministers. Wie zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de regels in de gemeente?
- A** gemeenteambtenaren
  - B** gemeenteraadsleden
  - C** wethouders
- 1p **12** Iedereen in Nederland heeft het recht op vrije meningsuiting, ook als de meerderheid het daar niet mee eens is. Wat is nog een kenmerk van vrijheid van meningsuiting?
- A** Je mag geen kritiek hebben op het kabinet en de koning.
  - B** Je mag geen mensen oproepen om te gaan demonstreren.
  - C** Je mag niet aanzetten tot haat, discriminatie of geweld.
- 1p **13** Wat is een rolpatroon? Een rolpatroon is gedrag van iemand:
- A** dat door anderen in die situatie wordt verwacht.
  - B** die erop uit is om af te wijken van de omgeving.
  - C** die zich niet door anderen laat beïnvloeden.
- 2p **14** Wat zijn taken van de koning? Kruis er twee aan op het antwoordblad.
- a. Een beslissing nemen als de regering er niet uitkomt.
  - b. Een handtekening zetten onder alle wetten.
  - c. Overleg voeren met de minister-president.
  - d. Voor Prinsjesdag de Rijksbegroting opstellen.
- 1p **15** Wat is een dominante cultuur?
- A** Dat is de cultuur van de grootste groep mensen.
  - B** Dat is een cultuur die voortkomt uit vele subculturen.
  - C** Dat is een cultuur van de jongeren in Nederland.
- 1p **16** Als steeds meer vrouwen in hun baan hetzelfde verdienen als mannen in dezelfde functie, dan is dit het resultaat van:
- A** emancipatie
  - B** identificatie
  - C** imitatie

- 1p 17 Hoe heet het dagelijks bestuur van een gemeente?
- A burgerbelangen
  - B de gemeenteraad
  - C het college van burgemeester en wethouders
- 1p 18 Wat is een voorbeeld van het machtsmiddel 'toegang tot de media'?
- A De directie van een tv-omroep ontslaat een verslaggever.
  - B De douane betrapt iemand met gestolen iPhones in de bagage.
  - C Een politicus schrijft op X een kritisch bericht over de regering.
- 2p 19 Wat zijn kenmerken van een dictatuur? Kruis er twee aan op het antwoordblad.
- a. Demonstraties zijn vaak verboden.
  - b. Er zijn geen massamedia.
  - c. Er zijn vrije en geheime verkiezingen.
  - d. Mensen worden zonder proces opgesloten.
- 1p 20 Waarom is de Nederlandse Grondwet erg belangrijk voor de samenleving?
- A De Grondwet regelt dat er geen ongelijkheid is in Nederland.
  - B Er staan rechten en plichten in voor burgers en overheid.
  - C In de Grondwet ligt vast dat de overheid alle macht heeft.
- 1p 21 Welke politieke stroming wil zo veel mogelijk economische vrijheid voor ondernemers?
- A ecologische stroming
  - B liberale stroming
  - C sociaaldemocratische stroming
- 1p 22 Nederland heeft eigen normen, waarden en gewoonten. Welk begrip past hierbij?
- A cultuur
  - B identificatie
  - C rolpatroon

Tekst 1

Jongeren missen nieuws door algoritmes techbedrijven

- I Grote techbedrijven, zoals Google en Meta, bepalen met algoritmes welk nieuws iemand te zien krijgt. Dat vormt een bedreiging voor een goed werkende democratie. Dat staat in een onderzoek van het Commissariaat voor de Media.
- II Met name jongeren (op wie het onderzoek zich richtte) die hun informatie vooral van sociale media halen, missen door de algoritmes een deel van het nieuws.
- III Het commissariaat noemt dat schadelijk, omdat jongeren een gevarieerd en veelzijdig nieuwsaanbod nodig hebben om zich een mening te kunnen vormen en 'een gezond publiek debat' te kunnen voeren.
- IV Uit het onderzoek komt naar voren dat 78 procent van de jongeren het nieuws oppikt van Instagram, Tiktok en YouTube. Nieuws komt daar vaak automatisch voorbij. Jongeren zijn er niet bewust naar op zoek.
- V Onderzoeker Karin Schut zegt dat jongeren bij de ouders thuis minder in aanraking komen met nieuws. "De tv om 20.00 uur aan voor het journaal is niet meer vanzelfsprekend en ook de krant ligt vaak niet meer op tafel."
- VI Jongeren gebruiken zoekmachines voor het vinden van extra informatie en om te controleren of iets klopt. Nieuwswebsites of -apps worden daarvoor een stuk minder gebruikt.
- VII Hierdoor zijn jongeren voor hun informatievoorziening vooral afhankelijk van de grote techbedrijven op wie niemand op dit moment greep heeft, zegt het commissariaat. Dat zegt tegen de minister dat de macht van de technologiebedrijven snel beter moet worden geregeld.

Vrij naar: NOS nieuws

Gebruik tekst 1 voor het beantwoorden van vraag 23 t/m 28.

- 1p 23 In alinea I staat: 'een goed werkende democratie'.
Wat hoort bij een democratie?
- A Burgers mogen beslissen over wie het land bestuurt.
  - B De regering bepaalt welke wetten worden aangenomen.
  - C Het bestuur van het land is in handen van de koning.

- 1p **24** In alinea I staat dat techbedrijven een bedreiging vormen voor de democratie. In welke alinea wordt die bedreiging uitgelegd?
- A** alinea II
  - B** alinea III
  - C** alinea V
- 1p **25** Waarvan geeft alinea V een passend voorbeeld?
- A** Jongeren zijn niet geïnteresseerd in het nieuws.
  - B** Media hebben steeds minder formele macht.
  - C** Normen en waarden over media zijn tijdgebonden.
- 1p **26** Waar vraagt het Commissariaat voor de Media om in alinea VII?
- A** beeldvorming
  - B** normbesef
  - C** overheidsbeleid
- 1p **27** In tekst 1 is sprake van een belangentegenstelling tussen:
- A** de minister en het commissariaat
  - B** het commissariaat en de techbedrijven
  - C** onderzoeker Karin Schut en de ouders
- 2p **28** In alinea VI staat dat jongeren zoekmachines gebruiken om te controleren of iets klopt. Welke uitspraken hierover zijn juist? Kruis er twee aan op het antwoordblad.
- a. Bij een zoekmachine is alleen de eerste pagina betrouwbaar.
  - b. Een zoekmachine bevat ook onbetrouwbare informatie.
  - c. Een zoekmachine haalt de nepnieuwsberichten eruit.
  - d. Een zoekmachine helpt om snel informatie te vinden.

Tekst 2

'Het is zwaar, maar dat went'

- I Tien jaar geleden verruilde juf José de basisschool waar ze toen werkte voor het beroep van stratenmaker. Spijt kreeg ze nooit. Hoe is het om als vrouw in een mannenwereld te werken?
- II Door sociale media weet José dat er een paar vrouwen meer zijn in de regio die dit werk doen. Vrouwen zijn zwaar in de minderheid. "Het begin is lichamelijk zwaar, maar dat went. En je hoeft niet naar de sportschool", zegt ze.
- III Ze is als vrouw een uitzondering in deze mannenwereld. Ze zegt: "Er wordt steeds op je gelet. Als het een dag wat minder gaat, ligt het altijd aan het vrouw-zijn, terwijl voor mannen altijd andere excuses gelden."
- IV José ziet vooral de voordelen. "Je hebt veel vrijheid, veel vitamine D, je bent altijd bruin en nooit eenzaam, want je werkt samen. Het verdient goed en je maakt de wereld elke dag een beetje mooier."

Naar: TC Tubantia

Gebruik tekst 2 voor het beantwoorden van vraag 29 t/m 33.

- 1p 29 In welke alinea staat een voorbeeld van sociale controle?
A alinea I
B alinea II
C alinea III
- 1p 30 Gaat tekst 2 over sociale mobiliteit?
A Ja, want José verschuift op de maatschappelijke ladder.
B Ja, want José heeft nu meer formele macht.
C Nee, want José hoeft niet meer naar de sportschool.
- 1p 31 In alinea III staat dat vrouwen een uitzondering zijn in de mannenwereld. Wat is de oorzaak dat vrouwen zwaar in de minderheid zijn?
A In de wet staat dat vrouwen geen zwaar werk mogen doen.
B Rolpatronen over het beroep zijn in het nadeel van vrouwen.
C Vrouwen kunnen niet omgaan met sociale controle.

- 1p 32 Als een vrouw bij een sollicitatie voor de vacature van stratenmaker wordt afgewezen, omdat ze vrouw is, dan is er sprake van:
- A een dictatuur
  - B seksisme
  - C racisme
- 1p 33 Vrouwen hebben te maken met het vaststaande, eenzijdige beeld dat zij niet geschikt zijn voor het beroep van stratenmaker. Hoe heet dat verschijnsel?
- A discriminatie
  - B selectie
  - C stereotype

Tekst 3

Nieuwe ontwikkeling in Engeland: tot je veertiende helemaal zonder smartphone

- I Op welke leeftijd geef je je kind een smartphone? In Engeland hebben tienduizenden ouders met elkaar afgesproken om hun kinderen tot hun veertiende geen smartphone te geven.
- II Eleanor is 11 jaar, maar een smartphone zit er voor haar niet in. Haar vader zegt: "Een smartphone vind ik op die leeftijd kwalijk. En nog niet nodig." En zo denken veel meer ouders in het Noord-Londense stadje Saint Albans erover.
- III Niemand wil dat zijn kind een uitzondering is. Ouders moeten ervoor zorgen dat het niet zo wordt gezien. "En daarom heeft Eleanor dit modelletje gekregen", zegt vader. Een GSM, een mobiele telefoon, waarmee je kunt bellen, sms'en en enkele simpele spelletjes kunt spelen.
- IV Wat begon met een paar ouders die hun wens deelden, heeft razendsnel geleid tot de oprichting van 'Smartphone Free Childhood'. Inmiddels hebben ruim 70.000 Engelse ouders zich aangesloten.
- V De directeur van de school in het stadje is groot voorstander en zegt: "Het gebruik van een smartphone zorgt voor veel problemen, ook op school. Jongeren krijgen bovendien te maken met concentratieverlies en slaapgebrek." Maar als het aan veel ouders en scholen ligt, is dit dus de toekomst.

Vrij naar: RTL Nieuws

Gebruik tekst 3 voor het beantwoorden van vraag 34 t/m 38.

- 1p **34** In welke alinea van tekst 3 worden twee verschillende socialiserende instituties genoemd?
- A** alinea III
  - B** alinea IV
  - C** alinea V
- 1p **35** Wat de vader van Eleanor in alinea II zegt, is een:
- A** feit
  - B** mening
  - C** stereotype
- 1p **36** In tekst 3 staat een voorbeeld van een compromis. Wat is het compromis?
- A** Eleanor krijgt geen smartphone, maar wel een GSM.
  - B** Haar vader vindt een smartphone kwalijk en niet nodig.
  - C** Inmiddels hebben zich 70.000 ouders aangesloten.
- 1p **37** De opgerichte 'Smartphone Free Childhood' in alinea IV is een:
- A** belangengroep
  - B** jongerengroep
  - C** politieke partij
- 1p **38** Smartphonegebruik van jongeren staat ook in Nederland op de politieke agenda. Wat betekent het als een onderwerp op de politieke agenda staat?
- A** De minister-president komt snel met een wet over smartphonegebruik.
  - B** De Tweede Kamer ziet het smartphonegebruik niet als een probleem.
  - C** Politici discussiëren over mogelijke regels over smartphonegebruik.